

Kolektiboen eta nazioen hizkuntza eskubideak

Julen Zabalo eta Iker Iraola (UPV - EHU)

Julen Zabalo eta Iker Iraolak beren komunikazioen politikaren alderditik begiratu zioten immigrazioa eta hizkuntza eskubideen gaiari. Hizkuntza aniztasunaren aurrean estatu erdirakoiek, estatu autonomikoei eta estatu polietnikoek zelan jokatzeko duten aztertu eta gero, euskal eta espainiar nazionalismoek hizkuntza eskubideen afera nola hartzen duten azaltzeari ekin zioten.

Hasieran adierazi zutenenez, honelako eztabaidak planteatzen direnean, gaztelania eta frantsesa ez dira eztabaidagai izaten. Izan ere, biek estatu banaren bermea dute, eta estatuen hizkuntza zalantzan jartzetik ez dagoela pentsatu ohi da. "Arazoa" estaturik ez duten hizkuntzekin gertatu ohi da, eta hor euskara eta etorkinen hizkuntzak sartzen dira.

Hiru estatu motak –erdirakoiak, autonomikoak eta polietnikoak– bereizi eta beraien ezaugarriak eman ondoren, hauxe esan zuten, ondorio modura: estatuak planteamendu argia egiten dute honetaz. Lurraldeko biztanleen arteko komunikazioa errazteko eta beraien artean izan litezkeen bereizkeriak saihesteko asmoz, lotura lana egingo duen hizkuntza bat behar-beharrezkoa dela diote. Horrela begiratuta, estatuko hizkuntza denek ikastea eta erabiltzea zerbait positibotzat jotzen da, biztanleak berdindu egiten ditu eta. Baina egia ere bada, noski, inposaketa gisa ere uler daitekeela hizkuntza hori ikasi beharra.

Euskal Herrira etorrita, estatuetakoz hizkuntzen kasuan ez bezala, ofizialtasunak gurean ez du esan nahi biztanle guztiek ezinbestean euskara jakin behar dutenik, eta hori eztabaida eta gatazka askoren sorburu da. Alderantziko kasuan, estatuen kasuan alegia, biztanleren bati estatuko hizkuntza irakasten ez zaionean, diskriminazioaz hitz egiten da berehala; gurean, berriz, zenbaitetan euskara ikasi beharra diskriminaziotzat jotzen da.

Etorkinen hizkuntzei esan behar da maila pribatuko aitortzea ematen zaiela, baina horrek ez dakar inondik ere eskubiderik berekin. Eskubideen aitormenik ezak, belaualdiak igaro ahala, etorkinen hizkuntzen galera ekarri ohi du. Lehen belaualdiko jendeak ondo atxikitzen du bere jatorrizko hizkuntza; bigarren belaualdiak, aldiz, gaitasun urriagoa du bere hizkuntzan eta ondo menderatzen du etorrera herriko hizkuntza; eta hirugarren belaualdikoek sarri askotan galdua izaten dute aitona-amonen hizkuntza. Edonola ere, lurralde batean denbora luzea daraman eta bere jatorrizko hizkuntza gorde duen talde batek ez ote luke bere hizkuntzarentzat estatus ofizialik eskatzeko eskubiderik izan behar? Galdera honi Laponderen aipu batez erantzun zioten Julenek eta Ikerrek.

Laponek pertsona eta lurralde mailako hizkuntza eskubideak bereizten ditu. Pertsona mailako soluzioa gizabanakoari berari aitortzen zaizkion eskubideetan oinarritzen da.

Baldintza batzuk beteta, pertsona ororen hizkuntza babestu beharra dago, hiztun eta hizkuntza horiek edonon kokatuak daudela ere. Lurralde mailako irtenbidean, aldiz, mugak ezartzen dira lurralde batean eta lurralde bakoitzari hizkuntza baten nagusitasuna onartzen zaio, gainerakoek kalterako. Kasu batean zein bestean, hizkuntza eskubideak lehia politikoan sartzen dira.

Jarraian, Euskal Herrian diharduten nazionalismo desberdinek gai honetaz dituzten jarrerak azaltzen hasi ziren. Euskal nazionalismoaren ikuspegitik, euskarak eremu publikoko hizkuntza izan beharko luke; hortaz, komunitate desberdinen arteko zubia litzateke, nazio hizkuntzaren eginkizuna betez. Bestela esanda, euskal nazionalismoaren ustean, "estatuaren hizkuntza" euskarak izan behar du. Hau guztia, beti ere, euskal nazionalismoaren planteamendu teorikoari so eginez.

Etorkinak direla eta, alderdi abertzale guztien diskurtsoan haien identitatea aitortzen da, baina, zehaztapenetan sakondu ahala, definizio maila desberdinak antzematen dira. EAJrentzat, esaterako, etorkinen lege eta gizarte egoera kontuan hartuz, hizkuntzarena ez da premiazko afera. Batasuna alderdia da arlo honetan zehaztapen handiena erakusten duena; beraien ustez, etorkinen identitate etnolinguistikoa maila publikoan ere aitortu beharko litzateke. Nolanahi ere, asmoak asmo, arazo larri bat azaltzen zaie alderdi abertzaleei: euskara gaur egun ez da eremu publikoko hizkuntza nagusia eta, beraz, ezin du osoki bete nazio hizkuntzaren eginkizuna.

Lurralde batean denbora luzea daraman eta bere jatorrizko hizkuntza gorde duen talde batek ez ote luke bere hizkuntzarentzat estatus ofizialik eskatzeko eskubiderik izan behar?

Bestalde, alderdi abertzaleak jakitun dira beren jarraitzaileek immigrazioa euskararentzat kaltegarri gerta daitekeela uste dutela. Hala eta guztiz ere, arazo honen larritasuna erlatibizaturik geratzen da, euskararentzat larriagoa den beste arazo batek estaltzen duelako: ez dira etorkinak euskara ez dakiten bakarrik.

Egoera konplexu honetan, etorkinen hizkuntzak aitortzearen alde egiten euskal nazionalismoak. Baina ideia horretan sakonduz gero, aitortzeak erabilera publikoa esan nahi du, eta hortik garrantzi handiko galdera bat sortzen da: zein hizkuntzari kenduko liokete etorkinen hizkuntzek tartea: gaztelaniari, frantsesari ala euskarari?

Zein hizkuntzari kenduko liokete etorkinen hizkuntzek tartea: gaztelaniari, frantsesari ala euskarari?

Etorkizunean horrelako egoera batera helduko bagina eta etorkinek beren hizkuntza eskubideak aldarrikatuko balituzte, euskal nazionalismoak, euskararen eremuak babestera joko luke, eta horrek hizkuntza gatazkak sorraraz litzake.

Espainiar nazionalismoari dagokionez, badirudi PP alderdiak ez duela gai hau ezertarako ere kontuan hartzen. Hizkuntzaz zein kulturaz eginiko aipamen guztietan, gaztelania jakiteko beharra azpimarratzen du, etorkinen hizkuntzei buruz ezertxo ere esan gabe. PSE alderdiak, aldiz, zenbait erreferentzia egiten du etorkinen kulturaz, baina beraien hizkuntzek eta kulturek maila publikoan onarpenik izan beharko ote luketen argitu gabe. Ezker Batua alderdiak bere idatzietan nolabaiteko aitortpena dakar etorkinen kulturez eta hizkuntzez, eta integrazioaz hitz egiterakoan, integrazio horrek noranzko bikoia izan beharko lukeela dio.

Alderaketa txiki honekin bukatzeko, Julenek eta Ikerrek adierazi zuten, bereizketarik egitekotan, ezker-eskuin ardatzean egin litezkeela bereizketarik nabarienak, ezkerreko

alderdiek askoz joera zabalagoa agertzen baitute hizkuntza eskubideak aitortzeko orduan. Eskuineko alderdietan, ordea, jarrera hertsia goak sumatzen dira.

Ondorio gisa eta hasierako galderara itzuliz, Julenek eta Ikerrek ondokoa planteatu zuten: etorkinen hizkuntza eskubideak onartu behar dira (bai eskubideen ikuspegitik eta baita integrazioaren aldetik ere), baina horretarako bi baldintza zehaztu beharko liriateke. Batetik, etorkinen beraien eskaera izatea, eta bestetik, etorkin kopuru nahikoa izatea. Zehazteko zailak diren bi baldintza, beraz.

Aurrekoarekin batera, harrera herriaren ikuspegitik, irtenbide aproposena etorkinak euskaraz eta gaztelaniaz nahiz frantsesez heztea litzateke, horrela etorkinen auzia nazionalismoen arteko lehiatik atereaz eta etorkinekiko balizko errezeloak ekidinez.